

KHÁI QUÁT VỀ TỔNG ĐIỀU TRA CƠ SỞ KINH TẾ HÀNH CHÍNH, SỰ NGHIỆP NĂM 2007

Lê Mạnh Hùng^(*)

Tổng điều tra cơ sở kinh tế, hành chính, sự nghiệp (sau đây gọi tắt là tổng điều tra cơ sở kinh tế) lần thứ 3 sẽ được tiến hành vào 1/7/2007 theo Quyết định số 187/2006/QĐ-TTg ngày 15/8/2006 của Thủ tướng Chính phủ (tổng điều tra cơ sở kinh tế lần 1 đã được tiến hành 1995; lần 2 vào năm 2002). Tổng điều tra cơ sở kinh tế lần này được tiến hành vào năm giữa của kỳ kế hoạch 5 năm 2006-2010. Vì vậy, mục đích đầu tiên của cuộc tổng điều tra nhằm cung cấp thêm thông tin đáp ứng yêu cầu tổng hợp một số chỉ tiêu đánh giá, kiểm điểm những mục tiêu quan trọng đã được đề ra trong phương hướng nhiệm vụ phát triển kinh tế xã hội 5 năm 2006-2010 của Nghị quyết đại hội Đảng lần thứ X và nhiệm vụ phát triển kinh tế xã hội đã được nêu cụ thể trong Chương trình hành động của Chính phủ (ban hành kèm theo Quyết định số 25/2006 CP-QĐ).

Đây là lần thứ 3 Tổng điều tra cơ sở kinh tế được tiến hành, vì thế, nó còn phải đảm bảo tính kế thừa, liên tục với đầy đủ các chỉ tiêu cơ bản đã có, nhằm cập nhật cơ sở dữ liệu của hai cuộc tổng điều tra trước. Ngoài ra, tổng điều tra còn phải đảm bảo một mục tiêu không kém phần quan trọng cho riêng ngành Thống kê, đó là xây dựng một dàn mẫu tổng thể để chọn mẫu cho các cuộc điều tra thống kê hàng năm, đặc biệt là dàn mẫu về cơ sở - một loại đơn vị thống kê rất cần thiết, quan trọng, nhưng đến nay chưa được dùng phổ biến trong các cuộc điều tra thống kê ở nước ta.

Cuộc Tổng điều tra cơ sở kinh tế sẽ được tiến hành ở 64 tỉnh/thành phố trực thuộc trung ương, trên phạm vi cả nước, từ trung ương đến cấp tỉnh/thành phố, quận/huyện, xã/phường.

Cũng như hai lần tổng điều tra trước, phạm vi của Tổng điều tra cơ sở kinh tế lần này bao gồm toàn bộ các cơ sở đang hoạt động trong các ngành kinh tế quốc dân - trừ các cơ sở cá thể thuộc các ngành nông, lâm nghiệp, thủy sản (đã điều tra trong cuộc Tổng điều tra nông thôn, nông nghiệp năm 2006). Nói cách khác, phạm vi của cuộc tổng điều tra này là toàn bộ khu vực kinh tế phi nông nghiệp. Ở đây, các ngành kinh tế thuộc khu vực phi nông nghiệp theo hệ thống ngành kinh tế quốc dân (mới) sẽ bao gồm 19/21 ngành, kể từ ngành B (ngành khai khoáng), đến ngành T (hoạt động làm thuê các công việc gia đình), trong đó có các ngành Quản lý nhà nước, an ninh quốc phòng, an sinh xã hội, các ngành dịch vụ phục vụ đời sống con người mà mục đích hoạt động chính không nhằm vào lợi nhuận (như dịch vụ giáo dục, y tế, khoa học công nghệ, hoạt động của các viện nghiên cứu, các trung tâm, các hội nghề nghiệp). Như vậy là, phạm vi cuộc tổng điều tra này sẽ không chỉ có khu vực sản xuất kinh doanh mà còn bao gồm cả khu vực hành chính, đảng đoàn thể, hiệp hội và các đơn vị sự nghiệp.

Tuy nhiên, do tính phức tạp của việc thu thập số liệu, các cơ quan đại diện ngoại giao nước ngoài, các đại sứ quán, lãnh sự quán của

^(*) Tiến sĩ, Tổng cục trưởng Tổng cục Thống kê, Trưởng Ban chỉ đạo Tổng điều tra Trung ương

các nước trên lãnh thổ nước ta không thuộc phạm vi điều tra. Ngoài ra, các cơ sở kinh tế không có địa điểm cố định (như vận tải cá thể, bán hàng rong) cũng chỉ tiến hành lập danh sách theo nơi cư trú của người kinh doanh.

Đơn vị điều tra trong tổng điều tra là cơ sở. Ở nước ta, đơn vị điều tra cơ sở đã được thống nhất sử dụng trong 2 lần tổng điều tra cơ sở kinh tế trước, đồng thời định nghĩa đơn vị điều tra này cơ bản đồng nhất với đơn vị điều tra mà nhiều nước đã sử dụng trong tổng điều tra cơ sở kinh tế; đó là: cơ sở là nơi diễn ra hoạt động sản xuất kinh doanh, hoặc cung cấp dịch vụ, hoặc hoạt động quản lý hành chính sự nghiệp, hoạt động đảng, đoàn thể hiệp hội, tín ngưỡng, tôn giáo; có chủ thể quản lý hoặc người chịu trách nhiệm về công việc tại đó; có địa điểm xác định, có thời gian hoạt động thường xuyên hoặc định kỳ. Với định nghĩa này, đơn vị điều tra cụ thể sẽ là một nhà máy/ xí nghiệp/ hoặc một trụ sở chính của một doanh nghiệp/ hoặc một chi nhánh doanh nghiệp/ hoặc một cơ sở sản xuất kinh doanh cá thể/ một cửa hàng/ cửa hiệu/ điểm bán hàng/ cung cấp dịch vụ/ hoặc một cơ quan nhà nước như Văn phòng Chính phủ, Văn phòng quốc hội, Cơ quan Bộ/ ngành trung ương/ toà án/ viện kiểm soát các cấp/ một trường học/ một bệnh viện/ một ngôi chùa,... Tóm lại, loại hình đơn vị điều tra trong tổng điều tra cơ sở kinh tế rất đa dạng, **chủ yếu được xác định theo địa điểm, có thể khác nhau rất nhiều về qui mô, không phân biệt hạch toán độc lập hay phụ thuộc**

Cũng cần phải nhắc lại rằng, cho đến nay ở Việt Nam, loại đơn vị điều tra này mới chỉ được dùng trong các cuộc tổng điều tra cơ sở kinh tế. Với loại đơn vị điều tra này và cách điều tra theo địa bàn, số liệu thu thập được sẽ đảm bảo phân chia được theo phạm

vi từng tỉnh/thành phố, quận/huyện, xã/ phường và nguồn số liệu này sẽ là cơ sở cho việc tính toán một số chỉ tiêu thống kê tổng hợp theo lãnh thổ.

Về nội dung, nhìn chung, các cuộc tổng điều tra lớn thường có nội dung không quá phức tạp. Tuy nhiên, 2 lần tổng điều tra trước (năm 1995 và năm 2002) đã kết hợp với điều tra doanh nghiệp, nên riêng phiếu điều tra dùng cho doanh nghiệp hạch toán độc lập đã được thiết kế khá dài với nhiều câu hỏi chi tiết về kết quả sản xuất kinh doanh và các chỉ tiêu tài chính. Lần này, do cuộc điều tra mẫu với đối tượng là các doanh nghiệp hạch toán độc lập nhằm thu thập những chỉ tiêu nói trên sẽ được tiến hành vào 1/3/2007, nên tổng điều tra kinh tế sẽ tập trung chỉ vào các loại chỉ tiêu sau:

- Nhóm chỉ tiêu nhận dạng, phân tổ phân loại cơ sở theo ngành kinh tế, theo địa phương, theo loại hình tổ chức, theo qui mô,... Kết quả tổng hợp các chỉ tiêu này sẽ cung cấp thông tin cho các nhà lập kế hoạch chính sách đầu tư, qui hoạch phát triển ngành/ vùng...

- Nhóm chỉ tiêu về lao động với những phân tổ về loại lao động, trình độ đào tạo, giới, độ tuổi lao động... Kết quả tổng hợp các chỉ tiêu này sẽ phục vụ tốt cho việc nghiên cứu các kế hoạch đào tạo phát triển nguồn nhân lực; xây dựng kế hoạch sử dụng lao động hợp lý; phân tích, đánh giá năng suất, chất lượng các ngành kinh tế,...

- Nhóm chỉ tiêu về kết quả sản xuất kinh doanh: doanh thu là một trong những chỉ tiêu cơ bản trong các phiếu điều tra. Cụ thể là: doanh thu của các "cơ sở" sẽ được sử dụng để tổng hợp kết quả hoạt động sản xuất kinh doanh theo ngành kinh tế, theo lãnh thổ (tỉnh/thành phố; quận huyện; xã

phường); tương tự, chỉ tiêu thu và chi phân theo các nguồn, thu nhập bình quân/người của các cơ sở hành chính, sự nghiệp cũng là những chỉ tiêu quan trọng để tính toán các chỉ tiêu tổng hợp khác cho khu vực này.

- Nhóm chỉ tiêu về công nghệ thông tin: Chủ yếu là những câu hỏi định lượng, đơn giản dễ trả lời nhằm đánh giá số lượng đơn vị, số người đã sử dụng các thiết bị, dịch vụ công nghệ thông tin trong công việc, sản xuất, kinh doanh. Những chỉ tiêu thống kê về công nghệ thông tin không những đáp ứng yêu cầu nghiên cứu trong nước mà còn đáp ứng yêu cầu của nhiều tổ chức quốc tế.

Ngoài việc điều tra toàn diện các chỉ tiêu chung nêu trên, cuộc tổng điều tra lần này sẽ thu thập thêm một số thông tin nhằm phục vụ phân tích đánh giá một số chủ trương chính sách mới của Đảng, nhà nước hoặc những vấn đề đang được quan tâm như hoạt động của các khu công nghiệp, khu chế xuất, khu kinh tế, làng nghề, khuyến khích phát triển cơ sở cung ứng dịch vụ ngoài công lập.

Kết quả tổng hợp nhanh từ tổng điều tra (gồm một số chỉ tiêu chủ yếu), sẽ được công bố vào tháng 12/2007. Kết quả chính thức của cuộc tổng điều tra sẽ được công bố vào tháng 7/2008. Tiếp theo đó, kết quả tổng điều tra của cả nước và của từng địa phương sẽ được biên soạn thành nhiều sản phẩm phong phú như sách, đĩa CD để thuận tiện cho người sử dụng. Ngoài ra, số liệu tổng điều tra lần này sẽ cập nhật thêm cơ sở dữ liệu đã có về các cơ sở kinh tế từ 2 lần tổng điều tra trước. Kho dữ liệu này với những thông tin về số lượng, các phân tổ theo ngành kinh tế, theo qui mô của các cơ sở kinh tế, thông tin về lực lượng lao động theo ngành, theo giới, theo trình độ đào tạo sẽ rất hữu ích cho các nhà nghiên cứu, hoạch định chính sách, phân tích kinh tế.

Xuất phát từ sự cần thiết và tầm quan trọng của thông tin như đã nêu trên, đồng thời để tạo điều kiện cho ngành Thống kê có điều kiện chuẩn bị tốt cho cuộc Tổng điều tra, Thủ tướng Chính phủ đã ban hành quyết định tổng điều tra gần 1 năm trước thời điểm điều tra. Từ khi có quyết định, Tổng cục Thống kê - Cơ quan thường trực tổng điều tra đã triển khai ngay một số công việc như: đánh giá rút ra những bài học từ hai cuộc tổng điều tra kinh tế trước và kinh nghiệm từ các cuộc tổng điều tra khác; nghiên cứu tài liệu, học tập kinh nghiệm của các nước bạn, xác định yêu cầu thông tin giai đoạn hiện nay, tiến hành điều tra thí điểm ở 4 tỉnh, thành phố, hướng dẫn thành lập ban chỉ đạo tổng điều tra các cấp,... Tuy nhiên, đây là một cuộc tổng điều tra lớn, đối tượng điều tra rất rộng, đa dạng nên khối lượng công việc, từ khâu chuẩn bị đến triển khai cuộc Tổng điều tra còn rất nặng nề.

Trong thời gian tới, ngoài việc chuẩn bị tốt phương án điều tra, các điều kiện vật chất kỹ thuật cho cuộc tổng điều tra, Tổng cục Thống kê - Cơ quan thường trực Tổng điều tra cần tổ chức tuyên truyền rộng rãi để các cơ quan chính quyền, các Bộ ngành từ trung ương đến địa phương, các doanh nghiệp, cơ sở sản xuất kinh doanh cá thể và mọi đối tượng liên quan hiểu rõ mục đích yêu cầu của cuộc Tổng điều tra. Sự chuẩn bị chu đáo của Cơ quan thường trực điều tra, sự chỉ đạo nghiêm túc của các Ban chỉ đạo điều tra các cấp, sự phối hợp, hợp tác chặt chẽ của các ngành, các đối tượng điều tra, trên cơ sở xác định rõ trách nhiệm, công việc cụ thể của mình, sẽ là những yếu tố quan trọng đảm bảo cho sự thành công của cuộc tổng điều tra cơ sở kinh tế lần thứ 3 được tiến hành theo Quyết định của Thủ tướng Chính phủ ■